

Таїсія БОНДАРУК

доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу державних фінансів ДУ "Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України", Київ, Україна, bondaruk23@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-9410-6428

Ігор БОНДАРУК

кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Умань, Україна, bondaruk_igor@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-8960-7973

Максим ДУБИНА

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна, mdubina@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-3472-9516

МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Вступ. В Україні протягом останніх років було здійснено значні структурні реформи. Необхідність забезпечення фінансової стабільності місцевих бюджетів висуває нові вимоги до їх управління. Таким чином, проблема пошуку нових методів та інструментів оцінки фінансової стабільності місцевих бюджетів в умовах децентралізації набуває великого значення.

Мета – поглибити теоретико-методичні засади та обґрунтувати методичний інструментарій оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів України.

Методи. Застосовано загальнонаукові та спеціальні методи: індукції, дедуції, узагальнення – для уточнення поняттєво-категоріального апарату; статистичного аналізу – для визначення системи показників задля оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів України; графічного зображення – для візуалізації основних положень і висновків.

Результати. Обґрунтовано, що в сучасній науці багато питань стосовно методики оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів залишаються недостатньо висвітленими. Запропоновано методичний інструментарій щодо оцінки поточної фінансової стійкості місцевих бюджетів, до складу якого включено систему показників поточної фінансової стійкості місцевих бюджетів: фінансової спроможності, фінансової автономії, ефективності, боргового навантаження та визначення інтегрального показника фінансової стійкості місцевих бюджетів. Розроблено алгоритм розрахунку запропонованих показників, який окреслює порядок аналізу динамічного інформаційного масиву статистичних даних щодо оцінки груп показників фінансової стійкості місцевих бюдже-

тів. Це дало змогу охарактеризувати окремі складові елементи поточної фінансової стійкості місцевих бюджетів України. За результатами дослідження встановлено, що проведений аналіз окремих показників поточної фінансової стійкості місцевих бюджетів унеможлиблює загальну оцінку їх стійкості. Для загальної оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів запропоновано та розраховано інтегральний показник. Визначено, що параметри поліноміального тренду інтегрального показника фінансової стійкості місцевих бюджетів в Україні мають висхідну тенденцію, що дає змогу констатувати позитивний вплив процесу децентралізації на фінансову стійкість місцевих бюджетів. Апробація методики розрахунку рівня поточної фінансової стійкості місцевих бюджетів в Україні підтвердила можливість її використання для аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на розробці алгоритму методики довгострокової фінансової стійкості місцевих бюджетів з побудовою можливих сценаріїв її забезпечення у середньо- і довгостроковому періодах.

Ключові слова: фінансова стійкість, місцеві бюджети, показники поточної фінансової стійкості, фінансова спроможність, фінансова автономія.

Форм.: 3, рис.: 5, табл.: 3, бібл.: 10.

Таусія БОНДАРУК

доктор экономических наук, профессор, ведущий научный сотрудник отдела государственных финансов ГУ “Институт экономики и прогнозирования Национальной академии наук Украины”, Киев, Украина

Игорь БОНДАРУК

кандидат экономических наук, доцент кафедры маркетинга, менеджмента и управления бизнесом Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины, Умань, Украина

Максим ДУБИНА

аспирант кафедры финансов, банковского дела и страхования, Национальная академия статистики, учета и аудита, Украина

МЕТОДИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТАРИЙ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ УКРАИНЫ

Введение. В Украине в последние годы были осуществлены значительные структурные реформы. Необходимость обеспечения финансовой стабильности местных бюджетов выдвигает новые требования к их управлению. Таким образом, проблема поиска новых методов и инструментов оценки финансовой стабильности местных бюджетов в условиях децентрализации приобретает большое значение.

Цель – углубить теоретико-методические основы и обосновать методический инструментарий оценки финансовой устойчивости местных бюджетов Украины.

Методы. Применены общенаучные и специальные методы: индукции, дедукции, обобщения – для уточнения понятийно-категориального аппарата; статистического анализа – для определения системы показателей для оценки финансовой устойчивости местных бюджетов Украины; графического изображения – для визуализации основных положений и выводов.

Результаты. Обосновано, что в современной науке много вопросов относительно методики оценки финансовой устойчивости местных бюджетов остаются недостаточно изученными. Предложен методический инструментарий оценки текущей финансовой устойчивости местных бюджетов, в состав которого включена система показателей финансовой устойчивости местных бюджетов: финансовой состоятельности, финансовой автономии, эффективности, долговой нагрузки и определение интегрального показателя финансовой устойчивости местных бюджетов. Разработан алгоритм расчета предложенных показателей, который определяет порядок анализа динамического информационного массива статистических данных по оценке групп показателей финансовой устойчивости местных бюджетов. Это позволило охарактеризовать отдельные составляющие элементы текущей финансовой устойчивости местных бюджетов Украины. По результатам исследования установлено, что проведенный анализ отдельных показателей текущей финансовой устойчивости местных бюджетов не позволяет предоставить общую оценку их устойчивости. Для общей оценки финансовой устойчивости местных бюджетов предложен и рассчитан интегральный показатель. Определено, что параметры полиномиального тренда интегрального показателя финансовой устойчивости местных бюджетов в Украине имеют восходящую тенденцию, что позволяет констатировать положительное влияние процесса децентрализации на финансовую устойчивость местных бюджетов. Апробация методики расчета уровня текущей финансовой устойчивости местных бюджетов в Украине подтвердила возможность ее использования для анализа финансовой устойчивости местных бюджетов.

Перспективы. В дальнейших научных исследованиях предлагается сосредоточить внимание на разработке алгоритма методики долгосрочной финансовой устойчивости местных бюджетов с построением возможных сценариев ее обеспечения в средне- и долгосрочном периодах.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, местные бюджеты, показатели текущей финансовой устойчивости, финансовая состоятельность, финансовая автономия.

Taisiia BONDARUK

Doctor of Economic Sciences, Professor, Leading Research Assistant of the Department of State Finances, Government Institution "The Institute for Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine", Ukraine, bondaruk23@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-9410-6428

Ihor BONDARUK

Candidate of Economic Sciences, Chair of marketing and business management, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Ukraine, bondaruk_igor@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-8960-7973

Maksym DUBYNA

A graduate student of the Chair of Finances Banking and Insurance, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine, mdubina@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-3472-9516

METHODICAL SET OF INSTRUMENTS FOR ESTIMATING FINANCIAL STABILITY OF LOCAL BUDGETS IN UKRAINE

Introduction. In Ukraine, substantial structural reforms have been realized for last years. The necessity to provide financial stability of local budgets sets up new demands for their man-

agement. In this way the problem of searching new methods and tools to estimate financial stability of local budgets under the conditions of decentralization becomes of a great importance.

Research purpose is to extend the theoretical and methodical bases and to prove methodical set of instruments for estimating financial stability of local budgets in Ukraine.

Results. It proves that in the sphere of modern science there are many problems connected with the methods for estimating financial stability of local budgets. Not all these problems have studied thoroughly. It proposes the set of instruments for estimating present financial stability of local budgets. This set of instruments includes the system of indices of present financial stability of local budgets: financial capability, financial autonomy, effectiveness, and debts obligations as well as indicating its integral index. It develops the accounting algorithm of these indices that outlines the order to analyse the dynamic information body of statistic data for estimating the groups of indices of financial stability of local budgets. It helps to characterize particular constituent elements of present financial stability of local budgets in Ukraine and to indicate its integral index.

Conclusions. It develops the set of methodical instruments for estimating the level of present financial stability of local budgets that includes the system of indices and the algorithm of its calculation. The approbation of methodology for estimating the level of present financial stability of local budgets in Ukraine proved the possibility of its use for analyzing the financial stability of local budgets.

Keywords: financial stability, local budgets, indices of present financial stability, financial capability, financial autonomy.

JEL Classification: H61, H72.

Постановка проблеми. Необхідність забезпечення фінансової стійкості місцевих бюджетів висуває нові вимоги щодо управління ними. Впроваджуючи механізми управління місцевими фінансовими ресурсами, потрібно враховувати фактори, що можуть негативно впливати на рівень фінансової стійкості місцевих бюджетів. Важливим на сьогодні є поглиблення теоретичної бази дослідження фінансової стійкості місцевих бюджетів. У цьому аспекті вагомого значення набуває питання пошуку нових методів та інструментів оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах децентралізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий вклад у сучасну теорію і практику розвитку бюджетної системи та міжбюджетних відносин в Україні зробили такі вітчизняні вчені, як: В. Дем'янишин, Г. Возняк,

О. Кириленко, М. Кульчицький, Л. Лисяк, І. Луніна, І. Чугунов та ін. Проте, незважаючи на значну кількість публікацій з окресленої проблематики, багато питань, що стосуються дослідження теоретичних і практичних аспектів фінансової стійкості місцевих бюджетів, залишаються недостатньо вивченими. У цьому аспекті вагомого значення набуває питання пошуку нових методів та інструментів оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів.

Метою дослідження є поглиблення теоретико-методичних засад та обґрунтування методичного інструментарію оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В теорії фінансів і практичній фінансовій діяльності поняття стійкості часто ототожнюється з поняттям збалансованості, стабільності та рівноваги. Поняття стійкості застосовується для характеристики

складних динамічних систем, схильних до впливу великої кількості факторів, зокрема – з випадковими характеристиками. “Стійкість об’єкта – це його здатність протистояти зусиллям, що намагаються вивести його з початкового стану статичної або динамічної рівноваги” [1, с. 87].

Фінансову стійкість місцевого бюджету забезпечують такі умови, як: баланс доходів і витрат; бюджетна автономія та платоспроможність, що характеризується здатністю органу місцевого самоврядування мобілізувати фінансові ресурси до бюджету без запозичення фінансової допомоги, а також повне та своєчасне виконання своїх повноважень [1, с. 87].

Фінансову стійкість місцевого бюджету характеризують за різними ознаками. Доволі поширеним є трактування фінансової стійкості місцевого бюджету як сукупності грошових фондів. На думку Г. Поляка, який вперше запропонував поняття фінансової стійкості бюджету, рівень стійкості місцевого бюджету визначається обсягом коштів, необхідних для забезпечення мінімальних бюджетних видатків. При цьому “під мінімальними бюджетними видатками розуміються кошти, передбачені в бюджеті для фінансування конституційно гарантованих заходів відносно життєзабезпечення населення” [2, с. 54].

Г. Нікіфорова розглядає фінансову стійкість місцевого бюджету як комплексне поняття, що відображає такий стан сукупності грошових фондів, при якому муніципальне утворення здатне стабільно розвиватися, зберігаючи свою фінансову безпеку в умовах додаткового рівня ризику. У загальному розумінні фінансова стійкість місцевого бюджету виражається в несхильності коливань всієї сукупності грошових фондів і кожного фонду окремо під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів [3, с. 6]. Вважаємо, що рівень фінансо-

вої стійкості місцевого бюджету не можна визначати лише обсягом коштів чи несхильністю коливань сукупності грошових фондів.

Проблеми аналізу й оцінювання бюджетного забезпечення активно досліджуються у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Визначаючи поняття “фінансова стійкість місцевого бюджету” необхідно враховувати комплекс характеристик, отриманих на підставі цілісної оцінки, яка охоплює: збалансованість доходів і видатків бюджету; фінансову здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім негативним факторам, які впливають на соціально-економічний розвиток; бюджетну самостійність і платоспроможність; здатність місцевих органів влади своєчасно забезпечувати фінансування покладених на них зобов’язань, зберігаючи свою фінансову безпеку в умовах додаткового рівня ризику. Фінансова стійкість місцевого бюджету – це комплексне поняття, що відображає такий стан сукупності грошових фондів, при якому місцевий орган влади має стабільно розвиватися, забезпечуючи свою фінансову безпеку в умовах додаткового рівня ризику.

Проблема фінансового забезпечення територій є однією з головних. Фінансова залежність значно обмежує діяльність органів місцевого самоврядування щодо формування власної фінансової бази. У цих умовах органи місцевого самоврядування повинні виробити дієвий механізм, що забезпечує фінансову стійкість територіальних утворень, враховуючи наявний потенціал.

Проблеми аналізу й оцінювання бюджетного забезпечення активно досліджуються у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Серед вітчизняних науковців, котрі є прихильниками оцінок, що характеризують бюджетні показники в розрізі дохідної або

видаткової частини бюджету, варто виокремити: О. Кириленко [4, 5], І. Луніну [6, 7]. Дослідники стійкості регіональної фінансової системи В. Едрінова і А. Кавінов [8] здійснюють її аналіз, визначаючи такі індикатори, як: співвідношення структури доходів і витрат; динаміки доходів і витрат, дефіциту (профіциту) бюджету; динаміки структури доходів і витрат; показників виконання бюджетів та використання позикових коштів. Проте ця система показників стійкості регіональних фінансових систем не охоплює показників, що визначають їх фінансову самостійність.

Вивчення проблематики оцінювання стійкості місцевих бюджетів дало змогу виявити брак уваги з боку вчених і практиків до питання визначення показників оцінки рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів

Для оцінки рівня поточної фінансової стійкості місцевих бюджетів пропонуємо систему показників та алгоритм їх розрахунку, які узагальнено в табл. 1. Така оцінка окреслює аналіз динамічного інформаційного масиву статистичних даних, що стосуються оцінювання таких груп показників фінансової стійкості місцевих бюджетів: фінансової спроможності, фінансової автономії, ефективності, боргового навантаження.

Для розрахунку вагових коефіцієнтів та інтегрального індикатора для оцінки поточної фінансової стійкості місцевих бюджетів використовуємо методику наведену в табл. 2.

Використовуючи алгоритм розрахунку системи показників для оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів розрахуємо показники оцінки рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів України (табл. 3).

Коефіцієнт концентрації власних доходів, який показує частку власних доходів місцевих бюджетів у ВВП, у 2014 р. знижується до 0,064 відносно 0,069 у 2013 р.; у 2015 р. спостерігаємо подальше його спа-

дання до 0,061; у 2016–2017 рр. цей показник зростає відповідно до 0,072 та 0,077. Коефіцієнт трансфертної залежності місцевого бюджету показує, що найбільшою такою залежністю була у 2015 р. – 0,591, найменшою у 2011 р. – 0,523, у 2017 р. вона становила 0,543.

Найбільше значення коефіцієнт бюджетного покриття за рахунок власних коштів мав у 2016 р. – 0,487, у 2017 р. цей показник дещо знизився – до 0,463. Нестійкою тенденцією можна вважати динаміку коефіцієнта загальної податкової стійкості, який із найвищого значення за аналізований період 0,415 у 2013 р. протягом 2014 і 2015 р. знижувався, відповідно, до 0,388 та 0,351, у 2016 р. зріс до 0,419, в 2017 р. знизився до 0,405.

Показники фінансової автономії місцевих бюджетів у 2011–2017 рр. також мали нестійку динаміку. Так, коефіцієнт самостійності мав найвище значення – 0,476; у 2013–2015 рр. він знижувався, відповідно, до 0,438 та 0,409; у 2016 р. відбулося зростання до 0,466; в 2017 р. показник знову знизився до 0,457. Коефіцієнт бюджетної залежності показує відношення міжбюджетних трансфертів до суми видатків місцевих бюджетів, він зріс з 0,344 у 2011 р. до 0,355 у 2017 р., що означає посилення бюджетної залежності місцевих бюджетів від трансфертів. Коефіцієнт стійкості дохідної бази у 2017 р. (0,404), маючи попередню нестійку тенденцію, залишився на рівні 2011 р. (0,405).

Серед показників ефективності місцевих бюджетів лише коефіцієнт бюджетної результативності показує стійку тенденцію зростання з 0,189 у 2011 р. до 0,539 у 2017 р., тобто власні доходи місцевих бюджетів в розрахунку на одного жителя протягом аналізованого періоду щороку зростали. Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення характеризує забезпеченість видатками місцевих бюджетів з

Система показників для оцінки поточної фінансової стійкості місцевих бюджетів*

Показник	Алгоритм розрахунку	Вагові коефіцієнти
Показники фінансової спроможності бюджету		0,582
Коефіцієнт забезпечення доходами (Кзд)	Відношення власних доходів місцевих бюджетів до доходів зведеного бюджету України	0,132
Коефіцієнт концентрації власних доходів (Квд)	Відношення власних доходів місцевих бюджетів (без офіційних трансфертів) до ВВП	0,156
Коефіцієнт трансфертної залежності місцевого бюджету (Ктз)	Відношення обсягу поточних трансфертів до загальних доходів місцевого бюджету	0,092
Коефіцієнт бюджетного покриття за рахунок власних коштів (Кбл)	Відношення власних доходів місцевих бюджетів (без офіційних трансфертів) до видатків місцевих бюджетів	0,104
Коефіцієнт загальної податкової стійкості (Кпс)	Відношення податкових доходів місцевих бюджетів до видатків місцевих бюджетів	0,098
Показники фінансової автономії місцевих бюджетів		0,264
Коефіцієнт самостійності (Кс)	Відношення власних доходів місцевих бюджетів до загальної суми доходів місцевих бюджетів (включаючи трансферти)	0,081
Коефіцієнт бюджетної залежності (Кб)	Відношення міжбюджетних трансфертів до суми видатків місцевих бюджетів та міжбюджетних трансфертів	0,087
Коефіцієнт стійкості дохідної бази (Ксдб)	Відношення доходів місцевих бюджетів до видатків місцевих бюджетів	0,096
Показники ефективності місцевих бюджетів		0,091
Коефіцієнт дефіцитності місцевого бюджету (Кдб)	Відношення дефіциту/профіциту місцевих бюджетів до загальної суми доходів місцевих бюджетів (включаючи трансферти)	0,008
Коефіцієнт бюджетної результативності (Кбр)	Власні доходи місцевих бюджетів в розрахунку на одного жителя	0,012
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення (Кбзн)	Видатки місцевих бюджетів в розрахунку на одного жителя	0,019
Коефіцієнт стабільності дохідної частини бюджету (Ксд)	Відношення податкових доходів місцевих бюджетів до міжбюджетних трансфертів	0,052
Показники боргового навантаження місцевих бюджетів		0,063
Коефіцієнт боргового покриття (Кбл)	Відношення обсягу боргу органу місцевого самоврядування (-) до суми податкових надходжень та неподаткових надходжень місцевих бюджетів	0,021
Коефіцієнт обслуговування боргу (Коб)	Відношення суми платежів з обслуговування боргу (-) до видатків місцевих бюджетів	0,019
Коефіцієнт боргової залежності (Кбз)	Відношення зовнішнього боргу органу місцевого самоврядування до ВРП	0,023

* Запропоновано авторами.

розрахунку на одного жителя, який також за 2011–2017 рр. показує стійку тенденцію до зростання з 0,395 у 2011 р. до 1,165 у 2017 р. Коефіцієнт стабільності дохідної частини бюджету за аналізований період

перебував у межах від 0,564 у 2015 р. – до 0,788 у 2013 р.

Аналізуючи показники боргового навантаження місцевих бюджетів, зазначимо, що коефіцієнт боргового покриття, який харак-

Таблиця 2

Методика розрахунку вагових коефіцієнтів та інтегрального індикатора для оцінки поточної фінансової стійкості місцевих бюджетів*

Показник	Метод розрахунку	Умовні позначення	№ формули
Ваговий коефіцієнт	$d_i = \frac{a_i}{\sum_{i=1}^n a_i}$	i – індикатор, який визначає стан агрегованого показника рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів ($i = 1, 2, 3... n$); a_i – експертна оцінка, що характеризує важливість i -го індикатора для узагальнених об'єктів рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів ($i = 1, 2, 3... n$); d_i – ваговий коефіцієнт, який визначає ступінь вкладу i -го показника в інтегральний індекс складової рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів.	(1)
Інтегральний індикатор за кожним показником	$\sum_{i=1}^n d_i y_i$	I_m – агрегований показник m -ї сфери фінансової стійкості місцевих бюджетів ($m = 1, 2, 3... n$); d_i – ваговий коефіцієнт, який визначає ступінь вкладу i -го показника в інтегральний індекс складової фінансової стійкості місцевих бюджетів; y_i – нормалізована оцінка i -го індикатора	(2)
Інтегральний індикатор рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів	$I = \sum_{m=1}^n d_m * I_m$	d_m – ваговий коефіцієнт, який визначає ступінь впливу показника m -ї сфери фінансової стійкості місцевих бюджетів; I_m – агрегований показник m -ї сфери фінансової стійкості місцевих бюджетів ($m = 1, 2, 3... n$).	(3)

* Складено на основі [9].

Таблиця 3

Динаміка показників оцінки рівня поточної фінансової стійкості місцевих бюджетів України*

Показники	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Показники фінансової спроможності бюджету							
Коефіцієнт забезпечення доходами ($K_{зд}$)	0,217	0,226	0,238	0,223	0,185	0,218	0,226
Коефіцієнт концентрації власних доходів ($K_{вд}$)	0,064	0,069	0,069	0,064	0,061	0,072	0,077
Коефіцієнт трансфертної залежності місцевого бюджету ($K_{мз}$)	0,523	0,552	0,524	0,562	0,591	0,534	0,543
Коефіцієнт бюджетного покриття за рахунок власних коштів ($K_{бп}$)	0,478	0,453	0,479	0,451	0,430	0,487	0,463
Коефіцієнт загальної податкової стійкості ($K_{пс}$)	0,404	0,386	0,415	0,388	0,351	0,419	0,405
Показники фінансової автономії місцевих бюджетів							
Коефіцієнт самостійності (K_c)	0,477	0,448	0,476	0,438	0,409	0,466	0,457
Коефіцієнт бюджетної залежності ($K_{бз}$)	0,344	0,359	0,345	0,366	0,383	0,358	0,355
Коефіцієнт стійкості дохідної бази ($K_{сдб}$)	0,404	0,386	0,415	0,388	0,351	0,419	0,405
Показники ефективності місцевих бюджетів							
Коефіцієнт дефіцитності місцевого бюджету ($K_{дб}$)	0,003	0,012	0,005	0,026	0,049	0,042	0,011
Коефіцієнт бюджетної результативності ($K_{бр}$)	0,189	0,221	0,231	0,223	0,281	0,399	0,539
Коефіцієнт бюджетної забезпеченості населення ($K_{бзн}$)	0,395	0,488	0,483	0,496	0,652	0,820	1,165
Коефіцієнт стабільності дохідної частини бюджету ($K_{сд}$)	0,770	0,690	0,788	0,671	0,564	0,752	0,737
Показники боргового навантаження місцевих бюджетів							
Коефіцієнт боргового покриття ($K_{бп}$)	-0,004	-4,083	-0,205	-0,732	-0,61	-0,751	-0,75
Коефіцієнт обслуговування боргу ($K_{об}$)	-0,006	-0,624	-0,333	-0,112	-0,089	-0,182	-0,159
Коефіцієнт боргової залежності ($K_{бз}$)	0,002	0,279	0,139	0,460	0,363	0,532	0,571

* Складено на основі [10].

теризує відношення боргу органу місцевого самоврядування до суми податкових і неподаткових надходжень, зріс із 0,004 у 2011 р. до 0,75 у 2016–2017 рр. Коефіцієнт обслуговування боргу, який показує відношення суми платежів з обслуговування боргу до видатків бюджету; найбільше значення (0,624) мав у 2012 р., у 2017 р. – 0,159. Коефіцієнт боргової залежності за останні роки також значно зріс з 0,002 у 2011 р. до 0,532 у 2016 р. та 0,571 у 2017 р.

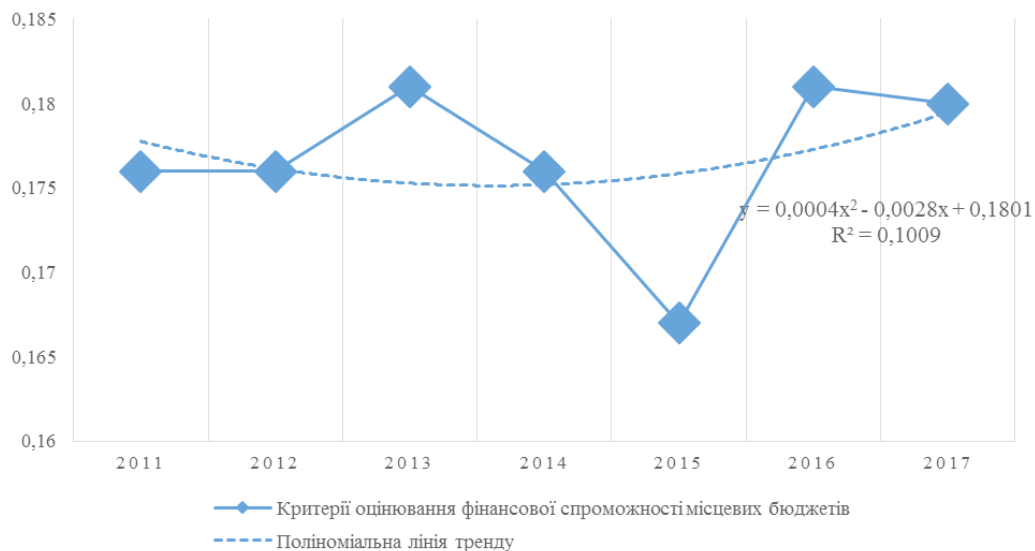
Однак, проведений аналіз окремих показників фінансової стійкості місцевих бюджетів не дає змоги надати загальну оцінку щодо рівня їх стійкості, тому, використовуючи значення вагових коефіцієнтів, було розраховано субіндекси за частковими ознаками. Розглянемо субіндекси оцінювання фінансової спроможності місцевих бюджетів; параметри моделі поліноміального тренду для них свідчать про незначну визначеність процесу їх зростання (рис. 1).

На рис. 2 видно, що простежується тенденція до зростання фінансової автономії

місцевих бюджетів у 2013 р. та 2016 р. Параметри моделі поліноміального тренду для субіндексу оцінювання фінансової автономії місцевих бюджетів свідчать про більшу визначеність процесу зростання та більш істотний коефіцієнт детермінації – 0,1523, ніж у субіндекса фінансової спроможності місцевих бюджетів. Крім того, простежується нестабільна тенденція щодо зміни фінансової автономії місцевих бюджетів.

Показники субіндексів оцінювання ефективності місцевих бюджетів подано на рис. 3. Параметри моделі поліноміального тренду для цих субіндексів свідчать про значну визначеність їх зростаючої тенденції. Проте параметри моделі поліноміального тренду для субіндексів оцінювання ефективності місцевих бюджетів відображають незначний коефіцієнт детермінації.

Аналіз показників субіндексів оцінювання боргового навантаження місцевих бюджетів (рис. 4) свідчить про зростання боргового навантаження на місцеві бюджети у 2012 р., у 2013 р. це навантаження

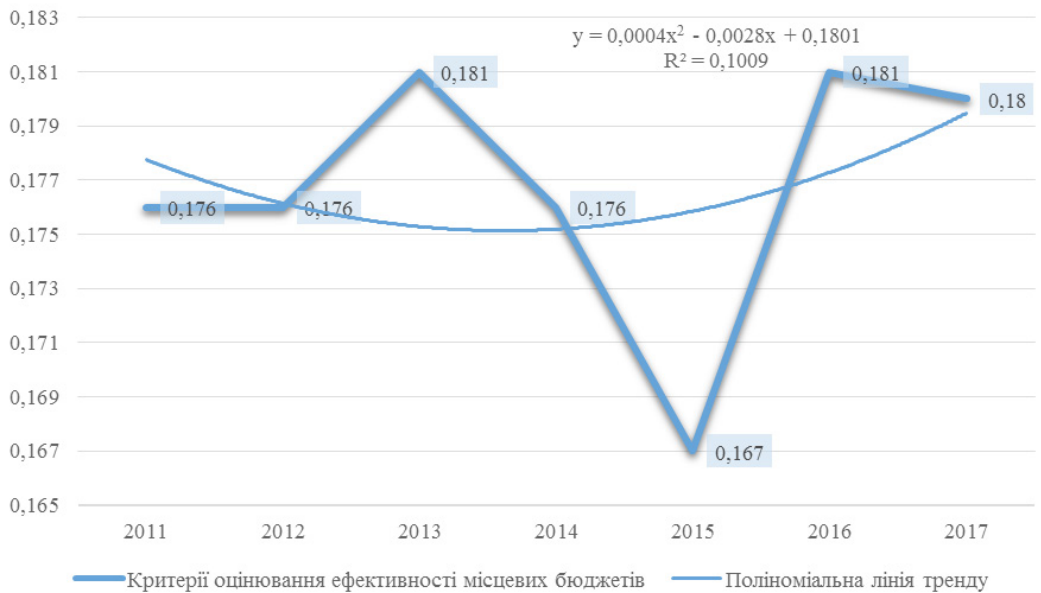

Рис. 1. Поліноміальний тренд субіндексів оцінювання фінансової спроможності місцевих бюджетів

МІСЦЕВІ ФІНАНСИ

Рис. 2. Поліноміальний тренд субіндексів оцінювання фінансової автономії місцевих бюджетів

Рис. 3. Поліноміальний тренд субіндексів оцінювання ефективності місцевих бюджетів

знизились; у 2013–2017 рр. критерії оцінювання показують стійку тенденцію на рівні 0,006–0,007.

Розглядаючи субіндекси оцінювання боргового навантаження місцевих бюджетів, зазначимо, що параметри моделі лінійного тренду для цих субіндексів свідчать про її зростаючу тенденцію з коефіцієнтом детермінації 0,1292.

Проведений аналіз дав змогу надати загальну характеристику за окремими показниками фінансової стійкості місцевих бюджетів, зокрема фінансової спроможності, фінансової автономії, ефективності, боргового навантаження місцевих бюджетів.

Для того, щоб надати загальну оцінку рівня стійкості місцевих бюджетів, розрахуємо інтегральний показник фінансової стійкості місцевих бюджетів як суму укрупнених стандартизованих показників за блоками аналізу з урахуванням ваги кожного блоку з використанням формули 3.

Динаміка інтегрального показника фінансової стійкості місцевих бюджетів, як

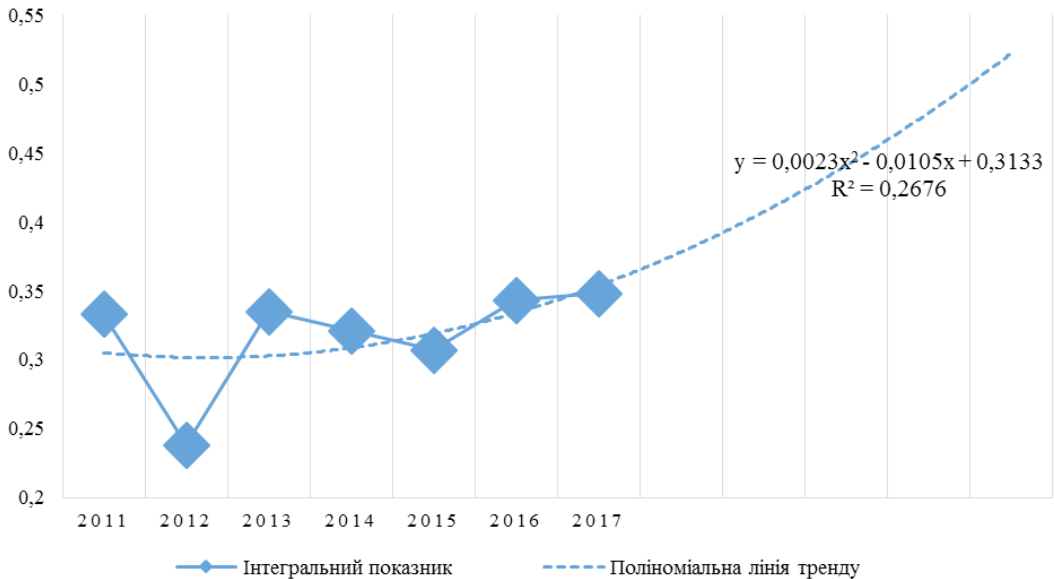
видно з рис. 5, має нестійку тенденцію; у 2012 р. показник значно знижується до 0,238, порівняно з 0,333 у 2011 р.; в 2013 р. – зростає (0,335), в 2015 р. знову знижується (0,307), а в 2016 р. – зростає (0,343), в 2017 р. зростає до 0,348 – це найвищий показник за період 2011–2017 рр.

Зростання інтегрального показника фінансової стійкості місцевих бюджетів України у 2016–2017 рр. є наслідком збільшення власних надходжень місцевих бюджетів, але залежність їх від фінансової допомоги з державного бюджету залишається високою. Показники поліноміального тренду зміни рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів в Україні у 2011–2017 рр. мають висхідну тенденцію. Прогнозовані показники підтвердили висхідну тенденцію зміни інтегрального показника рівня фінансової стійкості місцевих бюджетів в Україні.

Апробація запропонованої методики підтвердила можливість її використання для аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів України.

Рис. 4. Лінійний тренд субіндексів критеріїв оцінювання боргового навантаження місцевих бюджетів

Рис. 5. Поліноміальний тренд зміни рівня інтегрального показника фінансової стійкості місцевих бюджетів в Україні

Висновки. Для оцінки поточної фінансової стійкості місцевих бюджетів запропоновано методику, що охоплює систему показників та алгоритм їх розрахунку, який окреслює аналіз динамічного інформаційного масиву статистичних даних щодо оцінки таких груп показників фінансової стійкості місцевих бюджетів: фінансової спроможності, фінансової автономії, ефективності, боргового навантаження. За результатами дослідження встановлено, що проведений аналіз окремих показників поточної фінансової стійкості місцевих бюджетів не дає змоги надати загальну оцінку їх стійкості. Тому з використанням значень вагових коефіцієнтів розраховано субіндекси за окремими показниками. Для загальної оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів запропоновано та розраховано інтегральний показник, динаміка якого має нестабільну тенденцію. Визначено, що параметри моделі поліноміального тренду інтегрального показника фінансової стій-

кості місцевих бюджетів в Україні мають висхідну тенденцію, що дає змогу констатувати позитивний вплив процесу децентралізації на фінансову стійкість місцевих бюджетів.

Список використаних джерел

1. Микитюк І. Фінансова стійкість та безпека місцевого бюджету. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2013. № 1. С. 87–96.
2. Поляк Г. Б. Бюджетная система России : учеб. для студентов вузов. Москва : Юнити Дана, 2000. – 550 с.
3. Никифорова А. А. Факторы финансовой устойчивости и безопасности местного бюджета : автореф. дисс. ... к-та. экон. наук : 08.00.10. Волгоград, 2007. 26 с.
4. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) : монографія. Київ : НІОС, 2000. 381 с.

5. Місцеві фінанси : підруч. / за ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2014. 448 с.

6. Луніна І. О. Державні фінанси та реформування міжбюджетних відносин : монографія. Київ : Наукова думка, 2006. 432 с.

7. Луніна І. О. Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ. Економіка України. 2014. № 11. С. 61–75.

8. Едрінова В., Кавинов А. Направления повышения устойчивости региональной финансовой системы в части формирования денежных фондов. Финансы и кредит. 2005. № 16 (184). С. 25–29.

9. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <http://www.nau.kiev.ua/index.php?page=hotline&file=449309-29102013-0.htm>.

10. Міністерство фінансів України : офіційний веб-сайт. URL: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/promova-ministra-finansiv-natalii-iaresko-na-zasidanni-uriadu-shchodo-vykonanniaderzhavnoho-biudzhetu-za-rik?category=bjuzdhet> (дата звернення: 12.01.2019).

References

1. Mykytiuk, I. (2013). *Finansova stiiikist ta bezpeka mistsevoho biudzhetu* [Financial sustainability and security of the local budget]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu – Bulletin of the Kiev National Trade and Economic University*, 1, 87–96 [in Ukrainian].

2. Polyak, H. B. (2000). *Byudzhetsnaya sistema Rossii* [The budget system of Russia]. Moscow: Yuniti Dana [in Russian].

3. Nikiforova, A. A. (2007). *Faktory finansovoy ustoychivosti i bezopasnosti mestnogo byudzheta* [Factors of financial stability and security of the local budget]. (Thesis 08.00.10.). Volgograd [in Russian].

4. Kyrylenko, O. P. (2000). *Mistsevi biudzhety Ukrainy (istoriia, teoriia, praktyka)* [Local budgets of

Ukraine (history, theory, practice)]. Kyiv: NIOS [in Ukrainian].

5. Kyrylenko, O. P. (2006). *Mistsevi finansy* [Local finances]. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

6. Lunina, I. O. (2006). *Derzhavni finansy ta reformuvannia mizhbudzhetsnykh vidnosyn* [Public finances and reform of inter-budgetary relations]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

7. Lunina, I. O. (2014). *Biudzhetsna detsentralizatsiia: tsili ta napriamy reform* [Budget decentralization: goals and directions of reforms]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 11, 61–75 [in Ukrainian].

8. Edronova, V., Kavinov, A. (2005). *Napravleniya povyishenia ustoychivosti regionalnoy finansovoy systemy v chasti formirovaniya denezhnykh fondov* [Directions for increasing the sustainability of the regional financial system in terms of the formation of monetary funds]. *Finansy i kredit – Finance and Credit*, 16 (184), 25–29 [in Russian].

9. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013, 1277 [On approval of methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine: Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine]. (2013, October, 29). Available at: <http://www.nau.kiev.ua/index.php?page=hotline&file=449309-29102013-0.htm>. (data zvernennia: 12.05.2018).

10. *Ministerstvo finansiv Ukrainy: ofitsiyniy veb-sayt* [Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <http://www.minfin.gov.ua/news/view/promova-ministra-finansiv-natalii-iaresko-na-zasidanni-uriadu-shchodo-vykonanniaderzhavnoho-biudzhetu-za-rik?category=bjuzdhet>

Стаття надійшла до редакції 19.02.2019.